

— koji su problemi robne privrede koja je konstitutivni element produkcionih odnosa prisvajanja zasnovanih na samoupravljanju i metodu organizacije privredne aktivnosti; — šta su kriteriji (normativi) za određivanje sadržine samoupravnog produkcionog odnosa;

— koji su glavni problemi prisvajanja na osnovu rada i radnog doprinosa u uslovima robne privrede;

Karakteristično u ovim poglavljima je to, da autor pored argumentovanih, naučno potkrepljenih odgovora i stavova povodom ovih (i sličnih) pitanja, ipak ne donosi decidirane »ekonomske završnice« koje su »izvan ili iznad« čitaoca (pogotovo manje kvalifikovanog za ovu problematiku), već, naprotiv, provocira na razmišljanje i »ostavlja prostor« za slobodno, kreativno razvijanje ove tematike, što knjizi daje posebnu odliku otvorenosti.

U poslednjem poglavlju Maksimović postavlja ekonomske i institucionalne probleme valorzacije i alokacije sredstava u društvenoj svojini. Sažimajući ga gotovo do osiromašenja, svodenjem na pitanje koje je vrlo zanimljivo i o kome se ne govori tako često — imaju li sredstva u društvenoj svojini svoju cenu — mislim da se određuje punktum salijens ovog poglavlja koje istovremeno predstavlja i finale knjige. Odgovarajući na ovo pitanje, pa i na čitav kompleks pitanja koja bi iz njega mogla proisteci, autor daje krajnje različite i kontroverzne odgovore.

Kao bitna odlika knjige ispoljava se činjenica da Maksimović, čak ni tamo gde priroda analiziranog problema to pretpostavlja, ne daje implicitni lični sud niti svoj stav.

Pored toga, psihološki, filozofski a u izvesnom smislu i sociološki aspekt analize ovog problema nije u dovoljnoj meri respektovan. To je manje stvar »naučnog avanturizma« a više »građanske hrabrosti« izlaganja riziku postignutog stručnog reneomea.

Konačno, i pored svih kvaliteta ove knjige koja zaslužuje punu pažnju, na sličnim studentskim radovima trebalo bi ubuduće ipak da radi tim stručnjaka različitih profila.

Rudivoj Stepanov

NOVE KNJIGE U FRANCUSKOJ

Tri romana su privukla pažnju francuskih čitalaca krajem 1974-e godine. Jedna tema dominira u njima, tema bežanja. Bilo od čega da beži, od savremenog načina života, od problema, od smrti, čovek beži, ali na različite načine, što nam pokazuju ta tri romana:

Franz-Andre BIRGE (Frantz-Andre BURGUET): UBICE

Imaju zajedno trideset godina, i jednu veliku torbu za farmerice i košulje. Lažni anđeli, idu putem, stopom. Jedna, da bi bežala od banalne, sive svakidašnjice, druga, vraćena iz Alžira posle Francusko-alžirskog rata, da bi zaboravila vanbračne avanture svog oca.

Počinjaju vesele pustolovine: sunce, slani vetar, sloboda. Sve je lepo. Potpuno ravnođušne, Klod i Dominik prodaju nevinost nekom milijarderu sa Azurne obale. To ništa neće srediti u njihovom životu. Idu dalje, putem, stopom. Nailaze samo na neprijatnosti, na agresivnost od strane društva. Da bi izbegle da budu silovane, ubiju revolverom jednog debelog trgovačkog putnika, zatim nožem jednog preterano preuzimljivog kamionadžiju. Putuju dalje... Ubijaju dalje... Bez razloga sada, sve do konačnog hapšenja i suđenja.

Možda monstumi? Birge odgovara da su velike ličnosti uvek van konvencionalnosti i da su uvek pasionirane za nešto. Neo-

bične su kao Gospođa Bovari ili Žilijen Sorel, Birge ne voli meku ili mlaku književnost, ni kao pisac, ni kao čitalac.

Noel LORIJO (Noëlle LORIOT): UZVIK

Rak je danas dobar predmet za trgovinu: svi mi, dobro znamo da ta strašna bolest vrebava na nas. Zbog toga će ova knjiga imati veliki uspeh u prodaji.

Reč je o jednoj lekarki koja će umreti od raka i koja ne priznaje tu istinu. Kao bilo koji bolesnik, traži utešnu laž. Uprkos komercijalnom uspehu, ovaj roman neće sasvim ubediti čitaoce: autor igra lekara i bolesnika u isto vreme, zamišlja, pretpostavlja, i možda njen »uzvik« nema autentični prizvuk doživljene situacije. Realizam koji se manifestuje u upotrebi supstandardnih, pa čak i vulgarnih izraza neće verovatno uzbuditi čitaoce.

Da li treba reći istinu bolesniku osuđenom na smrt? Za Noel Lorijo niko ne može gledati sopstvenu smrt u lice, čak ni lekar koji se svaki dan suočava sa tuđom. Da li je ovakav strah od smrti primeran? Ova lekarka je uspela samo na profesionalnom planu. Kromasila je sve ostalo, ljubav, prijateljstvo, brak... Verovatno da je neminovna smrt nepodnošljiva samo onima koji osećaju da nisu dovoljno intenzivno živeli. Neće li, zbog neautentične ispovesti, ovaj »uzvik« promašiti svoj cilj?

Pjer Mustije (Pierre MOUSTIERS): DOBAR POLOŽAJ

Kako se mogu ljudi, koji nemaju nikakve međusobne veze, nikakve zajedničke afinite, koji su geografski daleko jedni od drugih, jednog dana sresti i zavoleti, to nam pokazuje peti roman Pjera Mustijea.

Ličnosti su u »Dobrom položaju« veoma različite: David, trgovački predstavnik jedne firme lekova, i Kler, žive zajedno u nekom banalnom blagostanju. Imaju dva deteta, Rožea, 14 godina, i bebu Nadin.

S druge strane, Gijom čuveni lekar, i Ortans, vole se. Ali su to zaboravili zbog rutinske svakidašnjice. Žan-Klod, njihov sin, beži. Možda zbog nemarnosti jednog oca-prijatelja, ili zbog suviše majčine pažnje? U svakom slučaju, u 26 godini, ovaj sin lekara je propao zbog droge.

Još dalje, Loran, Gijomov brat je odavno ostavio sve obaveze, porodične, društvene i profesionalne. Ovaj bivši profesor živi sam u planini gde gundja protiv jednoličnosti današnjeg čovečanstva. Samo ga priroda i naivnost oduševljavaju.

Različiti tipovi... Propagiraju se nevidljivi talasi... Sudbina čini svoje...

Da bi se pravio važan pred devojkama, Rože popije jedne večeri »koktel smrti«, mešavinu lekova za spavanje i alkohola. Uspeh je potpun: nestaje sve što jedno mlado biće može obećati i u isto vreme sreća jedne porodice. Otac, David, traži pravi uzrok te smrti, što ga dovodi do Žan-Kloda, lekarnog sina, koji se već šest nedelja nalazi u bolnici zbog droge, i koji, dakle, nije kriv, bar za sud. David, koji je daleko od pravika, hoće da dođe do istine. Zbog toga ulazi u intimnost braka Gijom-Ortans koji se, odjednom, ponovo zavole. U isto vreme Loran se razboli i mora da se vrati... u »društveni svet«. Pošto ga brat leči, on se upoznaje sa brakom David-Kler. Otkrije Davidovu autentičnost koju zavoli, postaje društven. Sudbina je učinila svoje... Svi ti ljudi postaju potrebni jedni drugima.

Neka vrsta mudrosti zrači iz ovog romana: u pitanju je problem odgovornosti. Sve je ulančano u životu i svaki naš postupak mora kad tad imati svoje posledice, čak i da se krijemo, čak i da smo na »dobrom položaju«.

Pripremio
Rože Luđvig

»POLJA«, ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA POKRENUTA SU JULA 1955. GODINE. OVE GODINE »POLJA« SLAVE DVADESETOGODIŠNJICU SVOGA POSTOJANJA. TIM POVODOM ZAMOLILI SMO SVE DOSADAŠNJE GLAVNE UREDNIKE DA NEŠTO KAŽU O USLOVIMA U KOJIMA SU »POLJA« IZLAZILA U VREME NJIHOVOG RADA.

FLORIKA ŠTEFAN

Vratiti se dvadeset godina unazad, to znači gledati u retrospektivi jednostavniju i uprošćeniju sliku Vojvodine sa mnogo neprevladanih materijalnih teškoća, ali zato sa više duhovnih potreba nego što je mogla da zadovolji i zadovoljava. Da bih došla do polazišne tačke mesečnika »Polja« imam na umu Novi Sad sa prva dva fakulteta (filozofskim i poljoprivrednim), sa prvom i jedinom Tribinom mladih u Jugoslaviji, sa prvim umetničkim ateljeima na Tvrdavi, sa nekoliko pisaca starijih generacija, sa Letopisom i Hišom, sa nejakim izdavačkim kućama i skućenom izdavačkom delatnošću, sa prvim profesorima književnosti školovanim u novoj Jugoslaviji, sa mnogo mladih, usijanih glava neprevrela temperamenta, sa mnogo neotkrivenih nadarenosti i stvaralačkog potencijala. Čini mi se da Novi Sad nikada nije nosio u sebi toliko pozitivnog nezadovoljstva kao pre dve decenije. Niko nije hteo da se miri sa zatečenim i nasleđenim stanjem i bilo je više nezadovoljstva zbog onoga čega nismo imali i stvorili, nego radi starog koje još nismo uspeali da transformišemo i unapredimo. Iz tog opšteg vrenja kada je Vojvodina (a Novi Sad posebno) otvorila sebi nove vidike i težila da stvori jednu drugačiju, humaniju i bogatiju kulturnu stvarnost u socijalizmu, rodilo se i glasilo mladih »Polja«. Nisam učestvovala u preliminarnim razgovorima o popretanju mesečnika »Polja«, ali jedno je bilo izvesno: svi društveno-politički faktori, a naravno Partija, bili su spremni da prihvate stvaralačko nezadovoljstvo mladih, da otvore ventil i omoguće da se stvaralački žar kanališe u antidogmatske i modernije tokove jugoslovenske kulture i time uklopimo u nove duhovne koordinate neophodne socijalističkom društvu. Ubačena sam u »va-

tru« kao neutralna strana onog momenta kada inicijatori pokretanja glasila nisu uspehli da usklade gledišta i uspostave neophodnu dozu tolerancije i spremnosti za međusobnu saradnju. Drugovi Boško Petrović, slikar, Vlada Dubravčić, Lazar Čurčić, Mileta Pavlov, Petar Popović i drugi možda su bolje upoznati sa »prethodnim razgovorima« nego ja, kojoj je povereno buduće glasilo mladih. I zato od prvog dana poverenog mi uređivačkog zadatka ja sam se ponašala kao pesnik a manje urednik, jer se od mene očekivalo da držim sve »nepomirljive« koncepcije na okupu, da svako zadrži svoje gledište i stavove, ali opet i ipak da svi zajedno stvorimo list. No, i ako je »prvo lice množine« Vojvodine imalo da se iskaže pre svega na književnom planu, ja sam to lice videla i tražila u redovima mladih, manje poznatih ili potpuno nepoznatih iz redova Srba, Hrvata, Crnogoraca, Mađara, Rumuna, Slovaka (Rusina, naših vršniaka nije bilo, a za to odgovornost ne mogu da snose »Polja« iz početničkih dana). Živela sam pod opsesijom da otkrivanje i lansiranje jednog mladog pesnika, proznog pisca, talentovanog kritičara vredi više od čitavih tomova poznatih pisaca ili napisa o njima. Osim ove opsesije, ako samokritički posmatram zbivanja od pre dvadeset godina moram da se suočim sa činjenicom da »prometanje« urednika i saradnika prati ovo glasilo od pre pokretanja, a nastavlja se takoreći od prvog broja. Jugoslovenska otvorenost i socijalistička usmerenost u otkrivanju mladih i afirmisanju vrednosti Vojvodine ne mogu se ni zamisliti bez velike porodice stvaralaca iz čitave zemlje. Prisustvo poznatijih pisaca kao što su Oskar Davičo, Vasko Popa, Stevan Raičković, Mija Pavlović i dr. smatrali smo važnim kao podršku i kao »legitimaciju« našeg književnog opredeljenja, da bi se znalo koje duhovne vidike prihvatamo u oblikovanju lista i nas samih. Dalje od toga nisam umela da vidim u konturiranju i učvršćenju fizionomije lista. Uostalom, fizionomija se izgrađivala godinama, postupno, o njoj se moglo govoriti mnogo docnije kada je list stekao veliki broj mladih stvaralaca odnosno kada je ušao u orbitu jugoslovenske periodike. U periodu kada glasilo traži sebe, kada svaki početnik ili manje poznat pisac očekuje svoju šansu da se realizuje »duhovni patronat« nisam shvatila kao podaničku poslušnost. Moja kratkovida pesnička dioptrija, po svoj prilici defektna, nije mogla da se podigne i uzdigne na nivo čvrste i dobro smišljene uredničke i uređivačke politike. Zato sam bez reda i čvrstih kriterijuma tražila i nalazila nove i nepoznate pisce (dake i studente pre svega) a dalje od toga nisam umela da sagledam stvari (priloge ženskih pera sam posebno forsirala zbog nekog mog posebnog shvatanja emancipacije žene kao društvenih bića). Zato znam bolje od drugih da je list (koji je štampan na relaciji Vršac-Vrbaš-Noví Sad, ta putesestvija posebno pamte Petar Popović i Gojko Janjušević tehnički i grafički neugledan, estetski neodređen, književno dosta neuspeo, a kadrovski šljampav i manjkav od samih početaka. Jasno mi je da samo nastojanje da što više talenata sa vojvođanskog tla izbije na videlo, izide iz anonimnosti nisu dovoljni elementi za osmišljavanje jedne publikacije. Navešću nasumce krug saradnika »Polja« iz onovremene Vojvodine: Boško S. Petrović, Lazar Čurčić, Mileta Pavlov, Miroslav Antić, Slobodan Miletić, Živojin Čulum, Ankica Oprešnik, Petar Milosavljević, Ferenc Feher, Karolj Ač, Nandor Major, Laslo Toman, Marija Čalenić-Soti, Dušan Belča, Aleksandar Kron, Stojanka Grozdánov (Davidović), Dušan Kopčalić Vladimir Stojšin, Radoslav Predić (+), Radomir Rajković, Branimir Šćepanović, Gojko Janjušević, Pavle Popović, Vera Milanović (Milosavljević), Jan Labat, Mihailo Babinka (+), Juraj Tušjak, Jonel Miloš, Miodrag Miloš, Emil Meza, Ileana Čura, Damjan Malešev, Bogdanka i Dejan Poznanović, Draško Redep, Vladimir Milarić, Jasna Melvinger, Raša Popov, Mirjana Vukmirović, Živojin Ni-

kolić, Borislav Milić, Radmila Arsenov, Radmila Bitević, Todor Manojlović, Bogdan Ciplić, Aleksandar Tišma, Danilo Knežević, Petar Vujić, Vladimir Ruškuc, Petar Popović, Milenko Maticki itd. itd. Književne veze sa slovenačkim, hrvatskim, bosansko-hercegovačkim, makedonskim i drugim piscima, datiraju takođe iz početničke faze »Polja«. Prevodilačka aktivnost iz francuske, engleske, nemačke, poljske, sovjetske, rumunske i drugih literatura posebno je glavljve u životu ovog glasila. Beogradski pisci prisutni su u onolikoj meri koliko je bila intenzivna cirkulacija ideja između Beograda i Novog Sada, odnosno koliko je Tribina mladih usmeravala svoju delatnost. Nismo se borili za »primat«, niti smo strahovali od krnjenja »prestiza«, jer su Tribina mladih i Polja sačinjavali duhovno jedinstvo.

Ovim povodom želim posebno da naglasim da ni redakcijske razmirice, razilaženja, neslaganja oko programske i estetske orijentacije lista nisu mogle da ugroze mnogonacionalnu stvaralačku bazu »Polja«. Ono što je stidljivo i možda neuko započeto pre dvadeset godina na prezentiranju mnogonacionalnog duhovnog zajedništva, na među sobnom upoznavanju i prožimanju, danas živi punim životom. A to je ne tako nebitna činjenica kada se proučava duhovni profil Vojvodine od pre dve decenije koja je posle revolucije i takve »sitnice« povećala mladima.

Polja iz faze 1955-58. naravno da su me nadrasla, to su uvideli drugi koji su posmatrali stvari sa strane i nisu bili upetljani kao ja na okupljanju saradnika i konstituisanju redakcije. I zato bih dodala još nešto: zahvalna sam svim onima koji su me oslobodili te dužnosti bilo sa dobrim ili lošim namerama. Za administraciju, organizaciju i sektorisanje delatnosti redakcijskih poslova nisam imala ni smisla, ni sposobnosti. A list je imperativno zahtevao.

Podsećam uzgred da se put od Tribine mladih do »Polja« nastavlja preko »Prve zbirke«. Matica srpska otvara vrata mladim piscima stasalim na stranicama »Polja«. Gojko Janjušević je prvi mladi pisac koji je dobio zbirku u Maticinoj ediciji. Dakle, trambulinska faza »Polja« dala je prve književne rezultate.

MILETA RADOVANOVIĆ

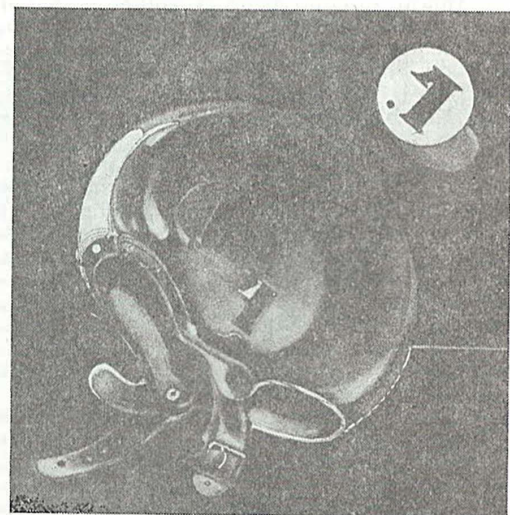
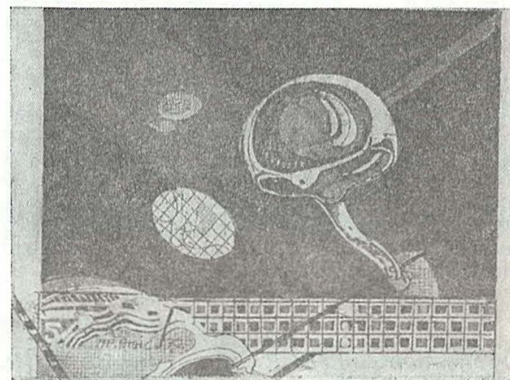
Polja sam uređivao od polovine 1962. do oktobra 1965. godine, zajedno sa Jasnom Melvinger, Miroslavom Egerićem, Želimir Petrovićem, Ivanom Banjaieim, Petrom Milosavljevićem, Gojkom Janjuševićem, Laslom Kapitanjom, Gligorijem Zaječaranovićem i Perom Zupcem.

Bez obzira na koncepcijske novine koje je svaka nova redakcija donosila, Polja su ostajala i ostala dosledna i istrajna u nekim veoma bitnim i značajnim osobenostima svoje fizionomije. List je uvek bio otvoren prema stvaralačima, posebno mladim, svih nacionalnih kultura Jugoslavije, okrenut novim vrednostima i progresivnim kretanjima u literaturi, kulturi i kulturnoj politici, uz angažovanost koja nije znala za kompromise i odstupnice. Afirmisanje novih imena i vrednosti i borba protiv svakovrsne društvene i kulturne uspašanosti, duhovne tromosti, učmalosti i konvencionalnosti, činili su Polja listom koji je bio daleko od mira i utabanih staza, koji je doživljavao i pohvale i pokude, delio čitaocima na vatrene pristalice i isto tako vatrene protivnike i retko kada izazivao ravnodušnost. Doprinos Polja međusobnom upoznavanju i prožimanju nacionalnih kultura nesumnjivo je izuzetan. Značajan broj pisaca Slovenaca, Makedonaca, Mađara i drugih, istovremeno se afirmisao na svom i, preko Polja, na srpskohrvatskom jezičkom području. Dosta prostora bi zahtevalo, ma-

kar i za kraći period, nabranjanja saradnika i pominjanje tema i problema koji su davali osnovnu boju listu.

Jedna od karakteristika fizionomije lista u periodu mog rada na njegovom uređivanju, bila je postepeno, ali i sve uočljivije, okretanje Polja i šire kulturnim i društvenim temama i problemima. Polja su, tako, pored osobenosti lista za kulturu i umetnost, poprimala i neke karakteristike časopisa za društvenu teoriju i kritiku. Pored književnih priloga i književnih tema list je postajao sve otvoreniji i za probleme jezika, filma, arhitekture, likovnog stvaralaštva, društvenih nauka. Redakcija je, zajedno sa Tribinom mladih i časopisom Symposion, organizovala, i u listu štampala, niz zapaženih i podsticajnih diskusija (Mađar intelektualac u Jugoslaviji. Protiv idealiziranja stvarnosti. Jugoslovenska stvarnost u jugoslovenskoj kulturi. Pozicija i mogućnosti kritike kod nas). Stražilovski susreti i saradnja sa časopisima i listovima koji su učestvovali u njihovom organizovanju, takođe su doprinosili proširivanju kruga tema kojima se list bavio.

Početkom 1965. godine Polja su promenila izdavača. Izdavač lista je postala Tribina mladih. Pominjem ovaj podatak stoga što ova promena nije bila samo organizacionog karaktera i nije bila uslovljena bilo kakvim nesporazumom sa dotadašnjim izdavačem — Izdavačkim preduzećem Progres. Formiranje Tribine mladih i pokretanje Polja bilo je rezultat istih nastojanja. Njihova saradnja, zajedničko delovanje i koncepcijske sličnosti ili saglasnosti, doveli su do toga da se Tribina mladih i Polja i organizaciono povežu. Bilo je, takođe, prirodno što im se pridružio i Uj Symposion, časopis mladih na mađarskom jeziku.

Zamolili su me da povodom dvadesetogodišnjice osnivanja Polja kažem nešto o njima iz vremena kad sam bio glavni i odgovorni urednik.

Polja su u mom životu i književnom radu značila mnogo. Tu sam još kao gimnazijalac 1956. počeo da objavljujem eseje i kritike. Saradivao sam u njima, više nego drugde, čitavih 12 godina. Član Redakcije postao sam prvi put 1958; bio sam sekretar Redakcije (1959—1960), profesionalni urednik (1962—1964) i najzad glavni i odgovorni urednik (1965—1968). S malim prekidima radio sam u Redakciji čitavu deceniju. Ne bih zato mogao da izdvojim Polja pod svojim uredništvom od Polja kakva su ona bila za sve to vreme. Da ne bih svu odgovornost, i ostalo što sledi, preuzeo na sebe, dužan sam da kažem da su članovi Redakcije u godinama kada sam ja bio glavni urednik bili Miroslav Egerić, Gojko Janjušević, Želimir Petrović i Gligorić Zaječaranović. Sekretar Redakcije bila je Olivera Petrović-Sijački.

Čini mi se da su Polja u kojima sam radio bila glasilo jedne generacije. Verujem da su, slično kao i meni, drugim mojim književnim vršnjacima bila bliska i potrebna.

Kada se na poslove gleda sa vremenske distance, onda se uvek vide veliki propusti. Sve je moglo da bude i bolje i ozbiljnije. S druge strane, vidi se da je nešto i učinjeno: ne samo za Novi Sad, već i za jugoslovenski književni život, Polja su nešto značila. (U vremenu od pedesetdevete do šezdesetosme bilo je organizovano u Novom Sadu, pre svega na inicijativu iz Polja i vezano za njihov rad, četiri stražilovska susreta mladih književnika i kulturnih radnika Jugoslavije. (Među značajnim imenima književnosti i kulture iz svih krajeva naše zemlje možemo danas prepoznati i mnoga koja smo nekada redovno srećali u Poljima. Ta otvorenost lista za sve jugoslovenske književnosti donela je Poljima ne samo ugled nego i kvalitet.

Želim sadašnjim i budućim Poljima da budu bolja nego što su Polja ranije bila, ali i da nastave ponešto od dobrog što su nekada imala.

PERO ZUBAC

Kao reči stare, drage pesme, kojima naslovljavam svoja prisećanja na uredničvanje u »Poljima«, u meni su dragi naslovi, dragi rukopisi, draga imena sa kojima sam od juna 1968. godine do juna 1971. godine pokušavao da pravim časopis mladi i drugačiji od ostalih. Otvoren prema vrednostima kojima se imenuju novi, mlađi pisci; otvoren gradovima dilj Jugoslavije, jezicima kojima govorimo. Još »indexovski« vrući, Boško Ivkov, Mihailo Harpanj, Ferenc Maurits i ja upustili smo se smelo u rizik uređivanja glasila koje je imalo velik ugled u Jugoslaviji i među starijim i mlađim piscima. Kasnije su se priključili Vladimir Maksimović, Laslo Vegel, Vujica Rešin Tucić i Vladimir Nikolić. Svakako, Olja Petrović-Sijački sa više iskustva, ali svi, nekako, jedna generacija. Ono što smo naučili, mi smo i uradili. Kako? Nije naše, a najmanje moje, da sudim.

Stariji nas nisu napustili, a mladi i najmlađi onda, sada već srednja generacija, javljali su se iz Ljubljane, Zagreba, Skoplja, Splita, Titograda, Sarajeva, Prištine, Beograda, Niša iz tzv. provincije, čak i iz mesta koja se ne beleže ni na školskim geografskim kartama.

Mi smo tragali za novim imenima, otvarali se prema svemu svezem i dobrom u literaturi, bez obzira na jezik na kojem se piše i na grad iz kojeg dolazi. Bilo je velike radosti i zadovoljstva za mene u tim godinama u Katoličkoj porti broj 5.

Kuburacija sa parama, volonterski rad, beskraino kratka podneva u kancelariji, ljudi koji su navraćali sa rukopisima, samouvereni ili stidljivi, Hljebnjikovi i Kafke, ko mu ga zna. Sada, kada listam godišta 1968, 1969, 1970, 1971 — vidim koliko je izvrsnih jugoslovenskih pisaca dokazivalo svoja nedovoljno još čuta imena baš u »Poljima«. Da ih imenujem ispalo bi da se hvalim. Nije bilo do nas, hvala njima.

Pokušavam da ne lamentiram, da mi-moidem setu. Ta ne beše to tako davno, a isti više nismo. Iza nas su knjige, godine. Nekih nema u literaturi, nekih nema u životu. Tu, na stranicama »Polja« koja listam, svi ponovo prolaze, i samouvereni, i galamljivi, i čutljivi mojim sećanjem. I na fotosima koje smo objavljivali (čini mi se dragocenim to beleženje lica), srećem svoje drugove iz mladosti. Kako su ih reči godina izmenile. Ali gde je sada Ivan Mihola, gde je Mićo Vignjević, šta se zbililo sa Ljubom Taborčanom? Gde su ti mladići koji su me obradovali svojim imenima i prezimenima za koje kao pesnike nikada pre nisam čuo? Ostali su. Tu su njihove reči.

Godina 1970. *Zelena polja*. Mauritsov crtež na zelenoj podlozi na prvoj strani broja 139. mesec april. Pet godina je prošlo. Pišem samo pesnička imena iz tog broja. Onako, redom: Matjaž Hanžek, Tomaž Kralj, Tomaž Šalamun, Franci Zagoričnik (na fotosu Franci kao trogodišnji dečak), I. G. Plamen, Milosav Buca Mirković, Dušan Radović, Jan Zabrana, Ivan Diviš, Ivan Verniš, Petr Kabeš, Miroslav Topnika (pet savremenih čeških pesnika), Goran Babić, Tito Bilopavlović, Dragomir Brajković, Branko Bošnjak, Todor Calovski, Ranko Jovović, Radovan V. Karadžić, Nikola Martić, Sonja Manojlović, Andrej Brvar, Luko Paljetak, Milan Nenadić, Radovan Pavlovski, Ali Podrimja, Marija Peakić-Zaja, Rajko Petrov Nogo, Vujica Rešin Tucić, Abdulah Sidran, Atanas Vangelov. Kao slučajno Kao namerno. Fotos Josipa Severa. Pesme nije poslao u roku.

Bilo je kriza. Materijalne, vremenske, štamparske, koncepcijske. Čini mi se kao da je bilo davno, a svaki trenutak mogao bih da opetujem.

Znam da su onda »Polja« i za nas koji smo ih uređivali i za naše stalne saradnike značila mnogo. U njima se dokazivala jedna generacija. I gnevom, i setom. I polemikama, i pamfletima, i zaokama, i hvalopojkama. Niti su nas štedili, niti smo se stedili. A mogli smo to mi i bolje samo da smo hteli. Moji prijatelji iz redakcije bili su strožiji od mene, zalagali su se za pooštrenje kriterija za »ulazak« u »Polja«. Mene je privlačio čar novog imena. Nikad čutog. Nikad potpisanog ispod svog rukopisa, garmondom. Mi, ondašnji »poljaši«, verovatno nikada nećemo sedeti svi zajedno u nekom redakcijskom kolegijumu. Baš bih voleo da vidim kako bi sada pravili novine.

BOŠKO IVKOV

Odgovarajući na vaše pitanje o *Poljima* u vreme kada smo ih uređivali Mihailo Harpanj, Zoran Stojanović, Laslo Garai, Ištvan Domonkoš, Slobodan Tišma, Vladimir Stanić i ja, hteo bih da govorim o ponekoj uredničkoj nameri, ponekom uredničkom pokušaju, koje smo preduzimali za našeg »mandata«. O vrednosti tih intencija treba, razume se, da prosuđuju drugi.

Nepovoljne su bile okolnosti u kojima su se nalazila *Polja* na početku našeg rada, u maju 1971. Do tog trenutka časopis pola godine nije bio izlazio. Saradničke veze bile su zamrle, negdašnji verni čitaoci već su počeli da zaboravljaju svoj časopis... Stoga smo uredničkom poslu prišli s izvesnom zebnjom, ali zebnjom koja je, čini se, inspirasala naše skromne snage. Uskoro se, međutim, ispostavilo da se *Polja*, reklo bi se sama od sebe, obnavljaju brže i lakše no što smo očekivali. Sad vidim da je tako i moralo da bude: jer *Polja* su i tada bila duboko užljebljena u vreme i kulturu.

Koncepciju i uredničku politiku zasnivali smo na temelju definisanosti *Polja* kao časopisa za kulturu i umetnost koji ima zadatak da podstiče kulturno i umetničko stvaralaštvo u Vojvodini i Jugoslaviji, da bude otvoren za celokupno bogatstvo raznoglasnih umetničkih afiniteta, sa posebno naglašenom brigom za stvaralaštvo koje se iskazuje na jezicima narodnosti, da bude u dosluhu sa svim izuzetno vrednim domaćim umetničkim čina i teorijske misli u svetu, kao i da bude delotvoran, idejno jasno opredeljen kulturni agens u sredini u kojoj traje.

Obnavljane su stare i uspostavljane nove saradničke veze, časopis je jasnije profilirao svoje rubrike, otvarao nove, kriterijum izbora materijala postao je stroži, brojevi su izlazili redovno... Novozasnovane rubrike bile su *Indeks knjiga* i *Hronika*. Prvu smo otvorili da bismo, kao časopis, neprestano bili na tragu novih književnih naslova, potom, da bismo pospešili rast desetine mladih kritičara i, najzad, da bismo, bar malo, doprneli izbistravanju zamucene skale književnih vrednosti. Ubeđeni da su različiti glasovi koji su zapazali da su *Polja* isuviše »svevremenska«, bez jasno uočljivog žiga vremena i sredine u kojoj žive, otvorili smo ovu potonju rubriku, *Hroniku*, u kojoj smo beležili aktuelna pitanja kulturne politike.

Javljala se potreba da deo ponekog broja ili čitavi brojevi govore o istoj temi. Tako smo, u januaru 1972, deo časopisne sveske posvetili problemu broja, a čitav rebruarski broj iste godine otvorio je stranice konceptualnoj umetnosti, o kojoj su pisali najistaknutiji svetski stvaraoči-konceptualisti. Takođe čitav jedan broj, u 1973. godini, bio je posvećen hermeneutici; o problemu razumevanja i tumačenja teksta raspravljali su Ivo Urbanič, Sreten Marić, Fridrih Šlajmaher, Filheln Diltaj, Martin Hajdeger, Hans Georg Gadamer, Zoran Konstantinović, Pol Riker, Žorž Pule, Ksenija Maricki Gadanski, Peter Sondi, A Mladen Leskovic, Miodrag Pavlović, Boško Petrović, Dragiša Zivković, Milan Komnenić i Marija Kleut, povodom 150-godišnjice rođenja Branka Radičevića, u martovskom broju iz 1974, istraživali su onu dimenziju Brankovog dela koja ga čini i našim savremenikom. Jednom drugom prilikom, u martu 1973, stranice časopisa otvorili smo fenomenološkom eseju koji svojom aparaturom promišlja svetski svet čovekove svakodnevnice. U februarskoj svesci prošle godine, na anketno pitanje Vladimira Milarića »Detinjstvo-poezija?« zapisima o poeziji za decu i sa po jednom svojom pesmom odgovorilo je petnaestak autora za decu...

I bilo je još dosta drugih uredničkih projekata. Među njima čini se da posebnu pažnju zaslužuju oni kojima je ostvarivana misija časopisa na zblizavanju i prožimanju literatura jugoslovenskog podneblja. Skoro da nije bilo broja *Polja* bez prevoda sa jezika naroda i narodnosti. Pored pojedinačnih priloga, u nekoliko mahova, na način separata, okupljali smo mnoštinu rukopisa iz pojedinih književnosti. U oktobarskoj svesci iz 1973. pokušali smo da predstavimo savremeni trenutak jugoslovenske slovačke pripovetke delima Jana Labata, Vjere Benkove Popitove, Juraja Tušjaka, Pavela Grnje i beleškom Mihaila Harpanja o autorima. U novembarskom broju iste godine pojavljuju se makedonski pripovedači: Vlada Urošević, Petre M. Andreevski, Aldo Kliman, Dimitrije Baševski, Vladimir Kostov. Esejem Julijana Tamaša i pesničkim rukopisima Đure Papharhaija, Miroslava Stribera, Julijana Tamaša i Ljubomira Sopke, *Polja* su u decembarskom broju iste godine pokušala da osvetle trenutak jugoslovenske rusinske književnosti. Prošlogodišnji januarski broj, uz iscrpan esej Janoša Banjajia, daje nekoliko najautentičnija ostvarenja novije jugoslovenske mađarske književnosti: pesme Ota Tolnaja, Ištvana Konca, Ištvana Domonkoša, Ištvana Brašnjoa, Katalin Ladik, Kalmana Fehera. Prapremili smo još dva slična projekta, koja su objavljena nakon našeg odlaska: panoramu nove slovenačke proze i panoramu jugoslovenske albanske poezije. U realizovanju ovih uredničkih poduhvata imali smo za saradnike najvrsnije prevodičice ove sredine: Dejana Poznanovića, Gojka Janjuševića, Judita Šalgo, Savu Babića, Tomislava Stojanovića, Julijana Tamaša, Feru Lipku, Mihaila Harpanja...

O čemu bi još valjalo govoriti?... Možda, recimo, pomenuti podatak da su *Polja* samo u 1973. godini objavila 319 napisa koje je potpisao 161 različit autor. Ne urednici, nego autori stvaraju časopis. I, ako je bilo dobrog u *Poljima* dok smo ih mi uređivali, zasluga, nesumnjivo, pripada autorima.

KONFERENCIJA »JEZIK I DRUŠTVO«

U Beogradu je 30. i 31. maja ove godine održana konferencija »Jezik i društvo«. Konferenciju je organizovalo Društvo za primenjenu lingvistiku Jugoslavije.

Ovo društvo osnovano je nedavno. 13. maja 1973. godine. Jedan od njegovih glavnih zadataka je da uspostavi što tešnju saradnju između istraživačkih centara i pojedinaca angažovanih u oblasti primenjene lingvistike (tj. lingvistike čiji su rezultati od značaja za društvenu praksu — nastavu, učenje stranih jezika, ostvarivanje ravnopravne upotrebe jezika naroda i narodnosti i slično) iz cele naše zemlje. Društvo se do sada pojavilo kao organizator projekta »Problemi višejezičnosti u Vojvodini« koji obuhvata 6 tema vezanih za problematiku koegzistencije više jezika (srpskohrvatskog, mađarskog, slovačkog, rumunskog i rusinskog) na području Vojvodine i njihovih međusobnih uticaja. Radovi na ovom projektu su kod nekih tema, kao što je »Obrasci upotrebe maternjeg i nematernjeg jezika kod učenika srednje škole«, već prilično odmakli: prikupljen je i delimično obrađen materijal istraživanja. Druge teme su, međutim, tek u početku.

Konferencija »Jezik i društvo« je prvi veliki nastup Društva za primenjenu lingvistiku Jugoslavije pred javnošću. Zato zaslužuje da se o njoj kaže nekoliko reči.

Rad konferencije odvijao se u pet panel diskusija. U okviru svake od njih najpre je dato uvodno izlaganje, a zatim je usledila diskusija.

Prva je bila panel diskusija o sociolingvistici kao naučnoj disciplini. Ovde su uvodna izlaganja dali naši eminentni lingvisti: dr Ranko Bugarski, dr Vladimir Ivir i dr Dušan Jović.

Druga po redu bila je panel diskusija o uticaju sredine na usvajanje i razvoj govora na ranom uzrastu i u pretškolskom dobu. Uvodno izlaganje podnela je grupa saradnika Instituta za lingvistiku iz Novog Sada, kao i saradnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i Pedagoškog instituta Univerziteta u Ljubljani.

Drugog dana konferencija je radila u 3 panel diskusije. Prva je bila o društvenoj motivaciji učenja stranih jezika. Uvodno izlaganje pripremili su saradnici Instituta za strane jezike i Centra za učenje stranih jezika iz Beograda, saradnici Radničkog univerziteta »Radivoj Čirpanov« iz Novog Sada i saradnici Zavoda za unapređenje opšteg i stručnog obrazovanja SAP Vojvodine u Novom Sadu. Diskusija je u okviru ovog panela bila izuzetno živa, pošto se govorilo ne samo o učenju stranih jezika kod nas uopšte, nego i o položaju stranih jezika u okviru nastavnih planova i programa za osnovne, srednje, više i visoke škole kod nas i o perspektivama razvoja učenja stranih jezika kod nas.

U okviru panel diskusije o koegzistenciji jezika u višejezičnim sredinama podneli su uvodno izlaganje članovi istraživačke ekipe projekta »Problemi višejezičnosti u Vojvodini« iz Novog Sada, kao i pojedini saradnici sa filozofskog fakulteta u Prištini, Zagrebu, Novom Sadu i Skoplju i Instituta za narodnostna vprašanja u Ljubljani.

Najzad, poslednja je po redu bila panel diskusija o jezičkoj standardizaciji i ko-

munikaciji. Ovde su uvodno izlaganje imali saradnici pojedinih naučnih institucija iz Zagreba, Sarajeva i Novog Sada.

Prvog dana konferencije održana je i godišnja skupština Društva za primenjenu lingvistiku Jugoslavije. Izabrano je rukovodstvo Društva za period od sledeće dve godine. Za predsednika je po drugi put izabrana dr Melanija Mikeš, naučni saradnik Hungarološkog instituta iz Novog Sada.

Može se reći da je konferencija »Jezik i društvo«, prvi skup ove vrste i ovog nivoa u našoj zemlji, uspela. Prezentirani su rezultati istraživačkog rada pojedinaca i grupa iz cele naše zemlje iz oblasti primenjene lingvistike i sociolingvistike i razmenjena mišljenja o njma. Osim toga, uspostavljen je i niz ličnih kontakata između učesnika konferencije, inače stručnjaka iz više oblasti — pored lingvista, bilo je tu i sociologa, psihologa i pedagoga. Ovo će, nadamo se, u budućnosti dati plodne rezultate ne samo na području primenjene lingvistike nego i interdisciplinarnog povezivanja stručnjaka i institucija iz više naučnih grana.

Jaroslav Turčan

XVIII ZMAJEVE DEČJE IGRE

Ovogodišnje, po redu XVIII, tradicionalne *Zmajeve dečje igre* održane 4.5 i 6. juna u Sremskoj Kamenici i Novom Sadu, po organizatorevoj zamisli bile su raznovrsnije od prošlogodišnjih.

Na ovoj manifestaciji, pored onih uskladenih i nezaobilaznih programskih tačaka (*Zmajevih Svetlih grobova*, koje je sada govorio Miha Baloh, dramski umetnik iz Ljubljane, i recitala *Zmajeve poezije za decu*) zapažene su i neke novine. Ove *Zmajeve dečje igre* nisu bile samo međusobni susreti pisaca za decu i susreti teoretičara i poklonika svega onog što se obraća deci, već je zapaženo da su, veći deo programa, ostvarila deca svojim stvaralaštvom. Spomenimo neke: *Komendija*, kolaž *Zmajeve poezije u izvođenju Miće Tomića*, glumca iz Beograda, i učenika novosadskih škola. Zatim *Al' je lep ovaj svet od Stevana Mokrancja*, u izvođenju hora Osnovne škole »J. J. Zmaj« iz Sremske Kamenice, i *Pogodi kako se raste u izvođenju Dramskog studija Doma pionira iz Kule*.

Književnim nastupom pod nazivom *Veče uz logorsku vatru* na kome su učesnici *Zmajevih dečjih igara* govorili stihove inspirisane Narodnooslobodilačkom borbom, dat je doprinos *Proslavi pobeđe nad fašizmom*. Učestvovali su: Mira Alečković, Branko Čopić, Arsen Diklić, Desanka Maksimović, Feher Ferenc, Anton Ingolić, Jure Franičević Pločar i drugi.

Prvi broj časopisa »Detinjstvo« koji na svojim stranicama donosi tekstove o dečjoj literaturi, zahtevao je, i opravdano dobio, jedan termin u programu ovogodišnjih *Zmajevih dečjih igara* pod nazivom *Okrugli sto časopisa »Detinjstvo«*. Tema ovog skupa bila je o sadašnjem trenutku književnosti za decu. U diskusiji uzeli su učešće: dr Novo Vuković, dr Zorica Turjačanin i drugi. Čula su se veoma interesantna zapažanja. Na primer:

»...značajna pojava koja sadrži neke krizne indikacije je, po našem mišljenju, ne-definisanost književne kritike književnosti za djecu. Improvizerska, po nekad neoprostivo površna i blagonaklona, književna kritika književnosti za djecu po pravilu stidljivo otkriva vrednosno opredeljenje svog autora ili ga sasvim izbjegava. U toj kritici se, zatim, mnogo češće nego u kritici inače potrzju neknjiževni kriterijumi. Tako se i moglo dogoditi da pod okriljem književnosti za djecu egzistira priličan broj mediokriteta.« (dr Novo Vuković).

»...Izmjenjena društveno-kulturna klima uslovljava i drugačiji tretman literature za najmlađe. Intenzivna i sve kvalitetnija literarna produkcija podstiče naučnu i kritičku radoznalost i potrebu da se o moralnim, estetskim, pedagoško-psihološkim i so-

cijalnim aspektima ove literature progovori ozbiljno, savjesno, odgovorno, da se ona sagleda u svojoj složenosti društvenih, kulturnih i književnih, ali i odgojnih tendencija našeg vremena.« (dr Zorica Turjačanin).

Uz suorganizaciju Narodne biblioteke iz Novog Sada održan je još jedan veoma zanimljiv sastanak na kome je bilo reči o savremenoj slovenačkoj književnosti za decu. Uvodnu reč dao je Niko Grafenauer.

Raznovrsnost *Zmajevih dečjih igara* ogledala se i u tome što se organizator nije brinuo samo o literarnom obraćanju deci, već i o scenskom i filmskom. Tako su deca (i učesnici *Zmajevih dečjih igara*) imali priliku da vide »Klikeraše« Radeta Pavelkića u izvođenju *Pozorišta mladih* iz Novog Sada, i filmove »Moj stric čika Jova Zmaj« i »Nikoletina Bursać«.

Takođe spomenimo i dve zapažene izložbe: izložbu ilustracija i opreme knjiga Bosiljke Kičevac iz Beograda i izložbu rukopisa i knjiga Gustava Krkleca koji je bio gost ove manifestacije.

Nije se zaboravilo ni na decu iz unutrašnjosti Vojvodine pa su pisci posetili Titel, Bačku Palanku i druga mesta.

Zbog kiše centralni miting poezije za decu nije se, kako je predviđeno, održao, na Dunavskom keju već u Maloj sali novosadskog Srpskog narodnog pozorišta.

Poslednjeg dana ove manifestacije podeljene su nagrade. Dobili su ih: Zvonimir Balog, književnik iz Zagreba, za izuzetan doprinos savremenom stvaralačkom izrazu u književnosti za decu; Mira Alečković, književnica iz Beograda, za izuzetan doprinos u popularisanju književnosti za decu. Nagrade »Neven« dobili su: Aleksandar Popović za knjigu *Lek protiv starosti*; Marko Krasnić za knjigu na albanskom jeziku *Nepismeni zec*; Ištvan Brašnjo za knjigu na mađarskom jeziku *Meseca sjaj*; Eugen Kočić za knjigu na rusinskom jeziku *Čajka* i Radoslav Zečević za ilustraciju knjige Dragana Lučića *Šta tata kaže*.

Desanka Maksimović dobila je specijalnu nagradu *Zmajevih dečjih igara*.

R. P.

